

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΒΙΚΕΛΑΣ

Ο «εκ Βεροίας λόγιος» μέσα από δημοσιεύματα της εποχής του

Του Εμμανουήλ Γ. Ξυνάδα

Mr. Θεολογίας- Αντιπροέδρου Ε.Μ.Ι.Π.Η.

Ο Δημήτριος Βικέλας γεννήθηκε στην Ερμούπολη της Σύρου το Φεβρουάριο του 1835. Αυτό όμως δεν έκανε τον Δημήτριο να λησμονήσει την καταγωγή του από την Μακεδονία και συγκεκριμένα



από την Βέροια, όπως ο ίδιος ομολογεί στο έργο του «Η ζωή μου Παιδικά αναμνήσεις – Νεανικοί χρόνοι», όπου θυμάται ότι «ο εκ πατρός παππούς μου εγεννήθη εις Βέρροϊαν...». Σε ηλικία πέντε χρόνων οι γονείς του εγκαταστάθηκαν στην Κωνσταντινούπολη και εκεί έμαθε τα πρώτα γράμματα. Από την Κωνσταντινούπολη, ο πατέρας του εγκαταστάθηκε στην Οδησό. Αργότερα εγκαταστάθηκαν και πάλι στη Σύρο. Εκεί φοίτησε στο ιδιωτικό σχολείο «Λύκειον» και έπειτα στο δημόσιο Γυμνάσιο. Στη Σύρο δημοσίευσε το πρώτο του έργο, την έμμετρη μετάφραση της τραγωδίας του Ρακίνα «Εσθήρ». Αυτό έμελλε να είναι και η αρχή ενός πολύ σπουδαίου λογοτεχνικού και μεταφραστικού έργου.

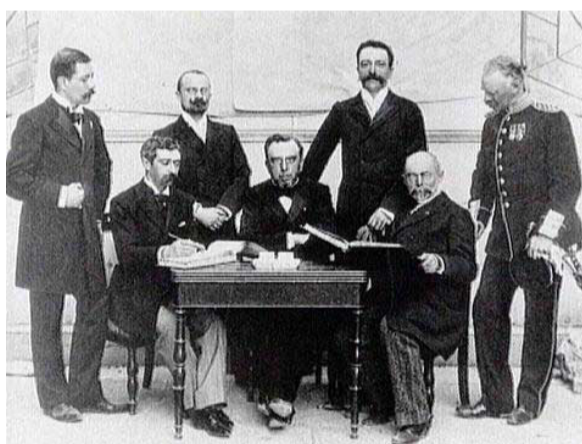
Πολλά έχουν γραφεί και ειπωθεί για τον εκ Βεροίας καταγόμενο Δημήτριο Βικέλα. Ιδιαίτερα ο ιστορικός της Βέροιας κ. Γιώργος Χιονίδης σε αρκετές μελέτες του έχει ασχοληθεί με τον Δημήτριο Βικέλα και την οικογένεια των Μπικέλλα ή Βικέλα γενικότερα. Στο παρόν δημοσίευμα θα αναφερθούμε στο πρόσωπο του Δημητρίου Βικέλα με βάση 3 δημοσιεύματα στον περιοδικό τύπο της εποχής του.

Πρόκειται για ένα δημοσίευμα στο περιοδικό «Κλειώ» του Νοεμβρίου του 1887, ανώνυμο συγγραφέα με τον τίτλο «Δημήτριος Βικέλας», ένα δημοσίευμα από το περιοδικό «Νέα ζωή» τομ. 4 του 1908, του Ιωάννη Πολέμη, με τον τίτλο «Δημήτριος Βικέλας (Σκιαγραφία)» και ένα δημοσίευμα του περιοδικού «Ο Νουμάς» τομ. 8, του 1910, του Eugene Clement με τον τίτλο «Ο Βικέλας και το έργο του».

Κοινό συμπέρασμα το οποίο βγαίνει και από τα τρία δημοσιεύματα είναι ότι ο Δημήτριος Βικέλας ήταν γνωστός, αν όχι πασίγνωστος, στον τότε λόγιο - πνευματικό κόσμο. Κι' αυτό γιατί σε κανένα από τα δημοσιεύματα δεν αναφέρονται βιογραφικά στοιχεία για τον Δημήτριο Βικέλα.

Από τα δύο πρώτα δημοσιεύματα, δηλαδή αυτό της Κλειούς και το άλλο της Νέας ζωής μπορούμε να βγάλουμε πολύτιμα συμπεράσματα για τον χαρακτήρα και το έργο του Δημητρίου Βικέλα. Για τον χαρακτήρα του μας πληροφορεί το δημοσίευμα του Ιωάννη Πολέμη, ο οποίος όπως συνάγεται από το περιεχόμενο έζησε με τον Δημήτριο Βικέλα τόσο στο εξωτερικό, όσο και στην Αθήνα μετά την επιστροφή του. Έτσι λοιπόν ο Πολέμης αναφέρεται στο συμβιβαστικό του χαρακτήρα του «ήτο ο διεθνέστερος των Ελλήνων και συγχρόνως

ο κατ' εξοχήν πατριώτης». Τόσο εντυπωσιάστηκε ο Πολέμης από την φιλοπατρία του Βικέλα ώστε το Ελληνικό Προξενείο και η Πρεσβεία δεν του θύμισαν Ελλάδα όσο του θύμισε το σπίτι του Βικέλα στο κέντρο των Παρισίων. Αυτός στάθηκε και η αφορμή να γνωρίσουν και να αγαπήσουν την Ελλάδα και πολλοί ξένοι. Έτσι έμεινε στην ιστορία το ρητό «Πόσοι ξένοι ηγάπησαν την Ελλάδα διότι ηγάπησαν τον Βικέλαν!». Ο Βικέλας ήταν άνθρωπος του καθήκοντος, «ουδέποτε ηρκείτο εις το καθήκον, ήθελε πάντοτε να κάμνει κάτι περισσότερο του καθήκοντος και το κάτι αυτό ήτο συχνάκις πάρα πολύ... προσηνής, άνθρωπος του κόσμου υπό πάσαν έποψιν, ευρίσκετο παντού όπου ενόμιζεν ότι ήτο αναγκαία ή και απλώς ευχάριστος η παρουσία του και ηρέσκετο εν τη μετριοφροσύνη του να εμπνέει μάλλον αγάπη παρά εκτήμησιν... όλα τα εύρισκε καλά και όλους καλούς. Προσεπάθει να υποχρεώνει όλους, να φαίνεται εις όλους οποίος πράγματι ήτο, αγαθός, φιλόφρων, ανεξικακός. Επιπλέον, όταν ενόμιζεν ότι προς ένα εθνοφελή ή κοινοφελή πάντοτε σκοπόν θα συνετέλει και η εργασία άλλων, ήνοιγε την καρδίαν του με την παιδικήν αφέλειαν που τον εχαρακτήριζε, και εις εν γέυμα, το οποίο επί τούτω έδιδεν, εις μίαν εσπερίδα, την οποίαν επί τούτω διοργάνωνε, συνεργάζετο δια τον σκοπόν του, προσπαθών να καθιστά την εργασίαν των άλλων όχι αγγαρίαν αλλά διασκέδασιν...». Αυτά είναι ορισμένα από τα κυριότερα χαρακτηριστικά της προσωπικότητας του Δημητρίου Βικέλα και δεν νομίζουμε να υπήρχε καλύτερος τρόπος να τα αναφέρουμε από το να τα παρουσιάσουμε αυτούσια, έτσι όπως ένας γνωστός και φίλος του τα παρουσίασε στο κοινό της εποχής του.



Για το έργο του Δημητρίου Βικέλα πληροφορούμαστε από τον ανώνυμο συγγραφέα της Κλειούς αλλά και από τα άλλα δύο άρθρα. Ο ανώνυμος εξαίρει την προσωπικότητα του Δημητρίου Βικέλα και επικεντρώνεται στα παιδευτικά χαρίσματά του. Έτσι λοιπόν κατά τον ανώνυμο, ο Βικέλας ασχολήθηκε με ιστορικές μελέτες όπως η «Περί Βυζαντινών Μελέτη». Επίσης αναφέρεται στον «Λουκίην Λάραν», έργο το οποίο και χαρακτηρίζει ως κόσμημα της νεωτέρας φιλολογίας. Παρακάτω κάνει λόγο για την διηγηματική χάρη του συγγραφέα Βικέλα φέρνοντας ως παράδειγμα τα προσφάτως δημοσιευθέντα στην «Εστία» και άλλα όπως «Η άσχημη αδελφή». Ο ανώνυμος δεν παραλείπει να αναφερθεί και στα ποιητικά δοκίμια του Δημητρίου Βικέλα, τα οποία εκδόθηκαν το 1862. Σ' αυτά διαφαίνεται,

όπως αναφέρει «... η αφελής χάρις του κατόπιν αρίστου διηγηματογράφου, διότι η ποίησις του είναι ερμηνεύτρια των ημετέρων της ψυχής παθήσεων...». Πάνω απ' όλα όμως ο ανώνυμος εξαίρει το μεταφραστικό έργο του Βικέλα. Όπως αναφέρει, «αι λαμπραί μεταφράσεις ... είναι ... εκδουλεύσεις πολύτιμοι υπέρ της αναγεννωμένης φιλολογίας μας...». Στις μεταφράσεις αναφέρεται και ο Ιωάννης Πολέμης. Κι' αυτός με γλαφυρό τρόπο εγκωμιάζει το μεταφραστικό έργο του Δημητρίου Βικέλα λέγοντας «... χωρίς τον Βικέλαν, ο μέγας άγγλος δραματουργός (ο Σαίξπηρ) θα ήτο εντελώς ή τουλάχιστον σχεδόν άγνωστος εις το πολύν κοινόν...».

Κι' αυτή είναι ακόμη μια προσφορά του Δημητρίου Βικέλα στην Ελληνική φιλολογία.

Για το τέλος αφήσαμε το δημοσίευμα του γάλλου Eugene Clement, ο οποίος



και δημοσιεύει το άρθρο του δύο χρόνια μετά το θάνατο του Βικέλα, το 1810. Το άρθρο αυτό στην πραγματικότητα είναι μια βιβλιοκρισία στο έργο του Βικέλα «Η ζωή μου: (Παιδικά αναμνήσεις – Νεανικοί χρόνοι)». Σ' αυτήν ο αρθρογράφος θέλει να χρεώσει κάποια δόση ματαιοδοξίας στον Βικέλα, αναφέροντας συγκεκριμένα παραδείγματα. Επίσης «κατηγορεί» τον Βικέλα ότι από το έργο του «διαφαίνεται μια τάση να ξεφεύγει από κάθε τολμηρή στάση, μια επιτήδεια προσπάθεια να μην τύχει να πειράξει ούτε πρόσωπα, ούτε γνώμες». Η βιβλιοκρισία όμως αυτή κατακλείνεται από μια επίθεση κατά του Δημητρίου Βικέλα. Η επίθεση αφορά το γλωσσικό ζήτημα που τότε στην Ελλάδα ήταν θέμα ουσιωδέστατο. Κατά τον αρθρογράφο «ο Βικέλας απόφυγε να κομματιστεί φανερά στον αγώνα των αντίμαχων θεωριών... Για τούτο δέχεται την δημοτική στην ποίηση... και την καθαρεύουσα στον πεζό λόγο που είναι επίσημο όργανο». Κατά τον αρθρογράφο ο Βικέλας ακολουθεί την μέση οδό την «μεσιανή στρατά». Στο θέμα της γλώσσας όμως δεν υπάρχει μέση οδός. Γι' αυτό και κατηγορεί τον Βικέλα διότι δεν επέλεξε τον έναν από τους δύο δρόμους και ιδιαίτερα όπως καταφαίνεται τον δρόμο του δημοτικισμού αλλά μεσοβατούσε μεταξύ του βάλτου των αρχαϊζόντων και του δημοτικιστικού βουνού. Και η κατηγορία κορυφώνεται λέγοντας ότι όλο αυτό το σύστημα το «σερβίρισε ο Βικέλας στον λαό μέσω του συλλόγου του των ωφελίμων βιβλίων».

Λέγεται ότι κάθε άνθρωπος κρίνεται από το έργο και τις πράξεις του. Ο Δημήτριος Βικέλας κρίθηκε και έμεινε στην ιστορία ως ένα πνεύμα ανήσυχο, πνεύμα το οποίο προσέφερε πάρα πολλά στην πατρίδα του και στην λογοτεχνία. Το αν ο Βικέλας δεν κράτησε σαφή στάση, κατά τον γάλλο αρθρογράφο, στο γλωσσικό ζήτημα είναι κάτι για το οποίο κρίθηκε, απ' ότι όμως φαίνεται δεν ήταν αρκετό για να πλήξει το μεγαλείο της προσωπικότητας του Δημητρίου Βικέλα.